

Könyvrendelés az Interneten a Könyvtárellátó Közhasznú Társaságtól

A Könyvtárellátó Közhasznú Társaság 1993 óta üzemeltet információs adatbázist, amelyet kezdetben közvetlenül telefonmodemes kapcsolattal, később Interneten keresztül lehetett elérni. A Könyvtárellátó állami támogatásban nem részesül, a kiadóktól piaci viszonyok között kialakult kereskedelmi árrésből él, tehát működésének fedezete elsősorban a rendelések mértékétől függ. Ezért az adatbázis építéskor olyan szempontokat helyeztünk előtérbe, amelyek elősegítik a könyvtárak, a vevők igényeinek minél jobb kiszolgálását, s ezáltal ösztönzik a rendelések növekedését:

- Az adatbázis a cégünk kereskedelmi jellegénél fogva elsősorban az újonnan megjelent könyvekkel bővül, tehát nem lexikális jellegű adatbázist kívántunk építeni, hanem friss információkat szolgáltatunk a Magyarországon megjelenő kiadványokról. A kezdetekkor csupán néhány évre visszamenőleg töltöttük be a régebbi kiadványok adatait, hiszen kereskedelmi szempontból ezek jóformán érdektelenek, és nagy mennyiségüknél, lassan és nehezen kezelhetőségüknél fogva inkább CD-ROM-on történő terjesztéssel juttathatók el gazdaságosan az érdeklődőknek.
- Törekszünk az adatok teljességére, tehát lehetőleg az összes, Magyarországon újonnan kereskedelmi forgalomba került művet feldolgozzuk. Mivel a Könyvtárellátó mintegy 6000 könyvtár számára nyújt papíralapú és internetes megrendelési lehetőséget, ezért az a kb. 800 kiadó, ill. terjesztő, amely napi kapcsolatban áll velünk, saját érdekeinek megfelelően a megjelenés után szinte azonnal felajánlja megvásárlásra a könyveit. A felajánlott műszám 1998-ban kb. 7500 volt. A könyvtárak részéről is kisebb érdeklődésre igényt tartó, kereskedelmi forgalomba nem, vagy nagyon szűk körben kerülő további évi 5-6000 mű leírását a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemmel 1998-ban kötött, ODR-hez kapcsolódó megállapodás értelmében tőlük kapjuk meg, miután kötelezpéldány szolgáltatásként beérkezett hozzájuk.
- A könyvek adatait a Könyvtárellátóhoz történt beérkezés után a lehető leggyorsabban hozzáférhetővé tesszük. Ez jelenleg maximum 12 órán belül megtörténik.
- Mivel az adatbázis elsősorban a könyvtárak részére készült, ezért biztosítanunk kell, hogy a könyvek bibliográfiai leírás formájában jelenjenek meg az Interneten. Ezt a Könyvtárellátónál dolgozó szakképzett bibliográfusok munkája teszi lehetővé. Célunk, hogy az adatok a lehető legpontosabb, leghíresebb formában kerüljenek rögzítésre. Miután az Országos Széchényi Könyvtártól néhány héten belül megkapjuk a feldolgozott könyvek leírását, az esetek döntő többségében csak minimális mértékben kell módosítanunk a beérkezéskor általunk rögzített adatokat.

- A könyvekhez a rendelkezések elősegítése érdekében rövid (10-15 soros) recenziót rögzítünk. Általában a könyv hátlapjáról kerül az adatbázisba néhány jellemző mondat, és ezt később felváltjuk az Új Könyvek szerkesztősége által készített leírással.
- Az Interneten megjelenő kiadványokat közvetlenül meg lehet rendelni, s a rendeléseket azonnal regisztráljuk a Könyvtárellátó rendszerében. Minden rendelhető (beszerezhető vagy készleten tartott) tétel mellett megtalálhatjuk azokat a kockákat, amelyek kitöltésével megrendelhetők a kért könyvek és a hozzájuk tartozó katalóguscédulák igényelt példányszáma. Ugyanitt a szerződött könyvtárak a kiadványok adatait a magyar bibliográfiai szabvány szerinti HUNMARC formában ingyenesen letölthetik. Fontos követelmény, hogy a rendelések állapota nyomon követhető legyen a megrendelők számára. Ennek érdekében folyamatosan tökéletesítjük a programot.

A Könyvtárellátónál a megrendelt áru ellenértékének kifizetésére a kiszállítás után kerül sor. Ezzel szemben az internetes vásárlások esetén az egész világon az a gyakorlat, hogy az eladó azonnal leemeli a vevő bankkártyájáról vagy folyószámlájáról az igényelt összeget. Az utólagos fizetést nálunk az teszi lehetővé, hogy a vásárlóink általában nem magánszemélyek, hanem nyilvántartott, szerződött intézmények. Ilyen értelemben a Könyvtárellátó adatbázisa rendelésgyűjtő, fogadó rendszer.

Természetesen az internetes adatbázisunknak nem csupán a rendelések érdekében kell működnie, hanem információszolgáltató rendszerként is. Jelenleg közel 200 regisztrált könyvtárunk van, amely használja az információ lekérdezési lehetőséget, de talán az Internettel kapcsolatos bizonytalanságuk miatt a rendeléseiket többnyire postán juttatják el hozzánk. Ám a legnagyobb könyvtáraktól már most is évi több tízmilliós rendelést fogadunk közvetlenül Interneten keresztül. Az Internetes út a könyvtárak részére olcsóbb, pontosabb, körültekintőbb rendelést tesz lehetővé, hiszen közel két héttel korábban jutnak információhoz, mint a hagyományos formában. Mivel az internetes rendelések mennyisége az utóbbi években jelentősen megnövekedett, ezért a Könyvtárellátó tervezi külön, gyorsított kiszállítások szervezését a korábban rendelő partnereink részére. Internet felhasználásával a könyvtár sokkal olcsóbban juthat ugyanazokhoz az információkhoz, hiszen a jelenleg 14.000 Ft bekerülési értékű, 5600-9000 forintért megvásárolható 26 kiadványból álló Új Könyvek kiadványt ingyenesen letölthetik.

Reméljük, hogy a közeljövőben az Internet és a számítástechnika árának csökkenésével növekszik az Interneten rendelő könyvtárak száma, hiszen így a szolgáltatás olcsóbb, a Könyvtárellátó kiadói rendelései pontosabbak, a kiszállítások gyorsabbak és teljesebbek lehetnek. Mindez kisebb költségekkel jár, nagyobb hatékonyságot eredményez, és így növelhetők a könyvtáraknak nyújtott engedmények.

Kormos Sándor

Elhangzott az MKE pápai vándorgyűlésén.

Gondolatok és kérdések a könyvtárellátásról

Érdeklődéssel hallgattam Kormos Sándor előadását a Könyvtárellátó Közhasznú Társaság (a továbbiakban: KELLO) internetes könyvrendelési lehetőségeiről. Közben számos gondolat és kérdés merült fel bennem (s feltételezem, a népes hallgatóság több tagjában is).

A KELLO adatbázisáról megtudtuk, hogy a Magyarországon újonnan kereskedelmi forgalomba került/kerülő művekről nyújt információkat. 1998-ban mintegy 7500 címet kínált a könyvtáraknak. A művek adatait a beérkezést követően a KELLO saját munkatársaival 12 óra alatt dolgozza fel. (A KELLO honlapján közölt „Információk” még 24 órát mondanak.) Hány szakképzett bibliográfus munkatárssal képes ezt elvégezni? A teljesítmény értékét mindenesetre növeli, hogy akárhányan vannak is, állításuk szerint olyan minőségű munkát végeznek, hogy az OSZK-tól néhány hét múlva hozzájuk érkező, a Magyar Nemzeti Bibliográfia adatbázisából származó katalógustételekkel összehasonlítva saját adataikat, csak minimális mértékben kell módosításokat végrehajtaniuk. Miért van akkor szüksége a KELLO-nak az OSZK-tól – természetesen térítés ellenében – megrendelt, az MNB-ből vagy más feldolgozásból származó tételekre? Az OSZK bibliográfusi munkakörben dolgozó munkatársainak komoly erőfeszítést jelent, hogy a KELLO számára – minden egyéb munkát megelőzve – határidőre szállítsa a sokszorosításra kész katalóguscédulákat, amelyekkel a KELLO ellátja vevőit. Természetesen nem csak könyvekről, hanem térképekről, egyes folyóirat-számokról, hangkazettákról, CD-ROM-okról is szállítania kell az OSZK-nak a cédulákat, nem beszélve azokról a kiadványokról, amelyeket másodsor, harmadszor kínál vételre a KELLO. Ez év első felében az OSZK 3.578 műről adott át a közművelődési könyvtárak igényeinek megfelelő katalóguscédulát, kiegészítve olyan adatokkal (Cutter-szám, minősítés, KELLO – Új Könyvek rendelési szám stb.), amelyeknek az OSZK adatbázisokban nincs helyük, tehát utólagosan kell a leírásokba szerkeszteni. Ha a KELLO adatbázisa frissebb és jobb, miért van szükségük az OSZK adataira?

Megtudtuk azt is, hogy a KELLO arról is ad információt, amit nem árusít, évenként mintegy 5-6000 kiadványról. Ezeknek a rekordjait a debreceni KLTE Könyvtárától ingyenesen kapja meg. Minthogy a kiadványok a KLTE K-ba kötelezpéldányként kerülnek, megint csak felmerül a kérdés, hogyan tudja azokat az OSZK-nál sokkal hamarabb feldolgozni? A KLTE K havonként egyszer szállítja el az OSZK-ból a számára félretett példányokat, amelyek néha olyan mennyiségben gyűlnek össze; hogy egy fuvarral el sem tudják szállítani. A KLTE K US MARC-ban adja a tételeket, a KELLO HUNMARC-ot szolgáltat, tehát konverzióra van szükség. Az előadást követően megkérdeztem Kormos Sándortól, honnan származnak a KLTE tételek, tudván, hogy a KLTE előfizetője az MNB floppy szolgáltatásnak (természetesen ők nem floppy igénylik a rekordokat, hanem ftp-vel = file transzfer protokollal veszik át az OSZK-tól). Minthogy az

az előadó ebben a kérdésben nem volt túlságosan járatos, a KLTE K sietett felvilágosítani az OSZK-t, hogy a tőlük átvett rekordok semmiképpen sem származhatnak az MNB-ből.

Arról is hallottunk, hogy a KELLO-nál regisztrált könyvtárak – KELLO vásárlók – a HUNMARC rekordokat ingyenesen tölthetik át saját adatbázisukba. A regisztráció persze nem ingyenes, attól függően, hogy az Új Könyvek előfizetője milyen tételben vásárol a KELLO-tól, évenként 5600,- 9000,- vagy 14.000,-Ft-ot fizet. Ez természetes, kereskedelmi cégről lévén szó, de nem illik azt mondani, hogy a rekordletöltés ingyenes, hiszen az adatbázisban nem kereshet senki addig, amíg a belépőt le nem tette. (Megjegyzem az OSZK honlapján lévő MNB Könyvek tételeit is le lehet tölteni HUNMARC-ban, tételenként 10,- Ft-ért.)

Végül is Pápa után napokon keresztül próbálkoztam azzal, hogy mindazt a szépet és jót, amit hallottam, meg is nézzem az interneten. Sajnos nem jártam sok sikerrel. (Lehet, hogy én voltam ügyetlen?) A „Lekérdezés”-re kattintva, kérte a „Kezelő”-t és a „Jelszó”-t, amelyek nélkül nem lehet keresni, mert bármiféle kérdést tesz is fel a kíváncsi könyvtáros, két választása van „Vissza a Honlapra” vagy „Vissza a Kereséshez”, amiről már tudjuk, hogy nem vezet eredményre engedélyek nélkül. Beléptem a „Regisztráció”-ba, hátra fel tudom vetetni magam, de nem, ide is kellett volna jelszó. Ugyanez ismétlődött a „Rendelési állapotok” Web-lapon, de itt már meg sem lepődtem. Nem volt mit tenni, elolvastam a „Cégismertetőt”-t és az „Információk”-at. Már csak egy ugrópont volt hátra, „Linkek” címen, ahova el is mentem és három HTML szerkesztéssel foglalkozó dokumentumot találtam. Kérdés: ha a KELLO szolgáltatásai mindazt tudják, amit a Vándorgyűlésen az informatikai vezető elmondott, miért nem készítettek egy ingyenes mintarendszert, hogy az étlapon szereplő inycsiklandó előételek után a vendégnek kedve legyen megkóstolni a főfogást és a desszertet is?

Berke Barnabásné